

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 227/2024 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Ruokaviraston toimintaedellytyksistä tukimaksatuksissa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Markku Siposen /kesk ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 227/2024 vp:

Kuinka hallitus aikoo turvata Ruokaviraston toimintaedellytykset,

kuinka hallitus aikoo varmistaa, etteivät irtisanomiset ja lähes koko henkilöstön lomautukset aiheuta viljelijöiden tukimaksatuksiin viivästyksiä,

kuinka hallitus varmistaa, että Ruokaviraston irtisanomiset ja lomautukset eivät johda maataloustukien maksatuspäivämäärien siirtymiseen nykyistä myöhäisemmäksi ja

olisiko maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan säästöjä pitänyt hakea ennemmin ministeriön hallinnosta kuin viljelijöiden kannalta tärkeästä Ruokavirastosta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ruokaviraston taloudellinen tilanne on ollut haastava jo pidemmän aikaa. Osin Ruokaviraston heikon taloudellisen tilanteen taustalla on viraston ulkopuolella määräytyvien menojen voimakas kasvu, joihin virasto ei juurikaan omin toimin voi vaikuttaa. Nämä menot ovat pääosin pysyväisluonteisia ja johtuvat erityisesti Ruokaviraston tietojärjestelmien kasvaneista ylläpitomenoista sekä EU:n lainsäädännön uusista tai kiristyneistä vaatimuksista CAP-suunnitelmakaudella 2023-2027. Jo yksin satelliittiseurantajärjestelmän (monitorointi) ylläpidosta aiheutuu merkittäviä lisäkustannuksia. Myös esimerkiksi viraston suoritteiden kustannusvastaavuus on jäänyt jälkeen useana vuonna.

Ruokavirasto vastaa maatalouden ja maaseudun kehittämisen sekä ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoidossa tarvittavien tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta. Ruokaviraston kehittämiä ja ylläpitämiä tietojärjestelmiä käyttävät asiakkaiden ohella esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö, Ahvenanmaan maakuntahallinto, kunnat, aluehallintovirastot, ELY-keskukset, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja Leader-ryhmät.

Ruokaviraston sähköisten asiointipalveluiden kehittämisestä ja käytöstä aiheutuvat hyödyt ja kustannussäästöt kohdistuvat kuitenkin pääasiassa tietojärjestelmien käyttäjille ja muille viranomaisille kuin Ruokavirastolle. Tietojärjestelmien ylläpidon kulut ovat vuonna 2024 noin 11 milj. euroa, mikä on 5 miljoonaa euroa enemmän kuin Ruokaviraston aloittamisen aikaan vuonna 2019. Kulujen arvioidaan edelleen kasvavan lähivuosina. Ruokaviraston tietojärjestelmien ylläpidon kuluja kasvattavat laajeneva tietojärjestelmäkokonaisuus sähköisine asiointipalveluineen sekä lainsäädännön, sen toimeenpanon, yhteentoimivuuden, teknologian kehittymisen, saavutettavuuden ja tietoturvan vaatimukset sekä yleinen kustannustason nousu.

Virasto on saanut toimintansa aikana useaan otteeseen pääosin kertaluonteista lisärahoitusta, joista viimeisimpänä syksyn 2023 talousarvioneuvotteluissa päätetty rahoitus toiminnan vahvistamiseen vuodesta 2024 alkaen. Lisäksi Ruokavirasto on saanut merkittävästi viraston oman peruskehyksen ulkopuolista lisärahoitusta tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin valtiovarainministeriön tuottavuusrahoituksena sekä maaseutuohjelman ja CAP-suunnitelman teknisenä apuna. Ilman näitä kehittämisrahoituksia virasto ei olisi pystynyt toteuttamaan EU:n rahoituskauden vaihtumisen edellyttämiä tietojärjestelmä uudistuksia.

Hallitusneuvotteluiden yhteydessä päätetty valtionhallinnon tuottavuusohjelma koskee myös Ruokavirastoa. Toimintamäärärahojen leikkaus vaikuttaa viraston toimintaan, mutta asiakkaisiin kohdistuvat vaikutukset pyritään minimoimaan ja tärkeimpien toimintojen jatkuvuus ja palveluiden tuottaminen varmistamaan. Palvelujen tuottamisen kesto ja laadun muutokset ovat kuitenkin todennäköisiä. Toimintoja priorisoimalla tärkeimmät palvelut pyritään tuottamaan asiakkaiden tarpeita vastaavasti.

Toimintamenomäärärahan leikkausten osalta on huomioitava, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla Ruokavirastolle on kohdennettu säästöjä suhteessa toimintamenomäärärahoihin vähiten ja esimerkiksi vastaavasti suhteessa enemmän maa- ja metsätalousministeriölle. Tällä on osaltaan pyritty turvaamaan Ruokaviraston kriittisiä tehtäviä, joita ovat muun muassa maksajavirastotehtävät sisältäen tukien maksatukset sekä ruokaturvallisuuteen liittyvät tehtävät. Kehysriihen säästöjen kohdentumisessa huomioitiin aiemmat säästöt ja tulevat EU-tehtävät, eikä virastolle kohdennettu uusia säästöjä.

Kertaluonteiset määrärahalisäykset, Ruokaviraston aiemmat sopeutustoimet ja tunnistetut uudet säästömahdollisuudet eivät ole olleet riittäviä saattamaan viraston taloutta kestäväälle pohjalle. Kehittämistyötä talouden ja toiminnan saattamiseksi vakaalle pohjalle on jatkettava. Ruokavirasto käynnisti yhteistoimintaneuvottelut, jotka päättyivät 23.5.2024. Virasto antoi selvityksen yhteistoimintaneuvottelujen tuloksesta ja henkilöstövaikutuksista 3.6.2024. Virasto lomauttaa koko henkilöstönsä loka-joulukuussa 2024 kahdeksi viikoksi ja tulee irtisanomaan enintään 93 henkilöä syksyllä 2024. Lomautuksia voidaan korvata vapaaehtoisella lomarahalla vaihdolla.

Viljelijöiden tukimaksatukset ovat yksi keskeisimmistä Ruokaviraston toiminnan painopisteistä. On tärkeää, että lomautukset ja irtisanomiset toteutetaan niin, että tukimaksatuksiin ei aiheudu tarpeettomia viivästyksiä ja muutkin viraston kriittiset tehtävät pystytään hoitamaan. Virasto käyttää yhteisiä resurssejaan kohdentaen voimavaroja maksuaikasuunnitelman toteuttamiseksi.

Helsingissä 25.6.2024

Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah

VN/17291/2024-MMM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: